

“Afetlerde İlk 72 Saat Afet Bölgesine Ziyaret Amaçlı Kimse Gelmemeli”

Röportaj: Prof. Dr. Mustafa SARI - Tahsin AKSU

Bu söyleşi, 23 Ekim’de yaşanan ilk depremden 45 gün sonra, insanların önemli bir kısmının Van’ ı terk ettiği, soğuk kış günlerinde depremzedelerin çoğunluğunun halen çadırlarda yaşam mücadelesi verdiği yani sorunların tüm ağırlığının tam olarak hissedildiği günlerde yapıldı. Afetler ülkesi olan Anadolu’da, toplumsal afet hafızasına rakamların dışında bir katkıda bulunmayı amaçlayan bu söyleşi ile, bir depremzede olarak, Van’da o günlerde yaşayan herkes gibi ailesinden, çocuklarından uzakta, afeti yönetmek zorunda olan Van Valisi Sayın Münir KARALOĞLU’nun bu zor şartlar altındaki tecrübelerini, yaşanan sıkıntıları ve duygularını gelecek nesillere aktarmak hedeflenmiştir.

M. SARI - T. AKSU: Deprem anında neredeydiniz ve ne yapıyordunuz?

M. KARALOĞLU: Deprem anında evdeydim, konaktaydım. Kız kardeşimle telefonla konuşuyordum. Telefonu kapattım, deprem başladı. Telefonu kapatmamla depremin başlaması anı aynıydı. Daha sonra kendisine de söyledim, neredeyse sen de canlı olarak depremi yaşıyacaktın, dedim.

Evden çıkışım herhalde dört beş dakika sürmemiştir. Evden aşağıya indiğimde, polis telsizinden şehre bakın dedim. Merkezden telsizle şehirde yıkılan binalar var diye anons

Van depremi, büyük bir depremdi. Hükümetin, Başbakanın depremin henüz 5’inci saatinde Van’da olmaları önemliydi. Türkiye’nin geldiği nokta açısından önemliydi. Halka psikolojik destek açısından çok önemliydi. Hükümetin, devletin, milletin bölge insanına sahip çıkması açısından çok önemliydi. Aslında çok güzeldi. Dört beş bakanla kriz yönetmeye çalıştık. Diğer taraftan işi koordine eden insanlar için sorumluluk alanları var. O ilk 72 saatte bölgeyi uzaktan koordine etmek lazım. Buranın taleplerini çok hızlı bir şekilde karşılamak lazım. Ona odaklanmak lazım. Siz planlamanızı neye göre yapmaya başladıysanız, buraya o yönde destek lazım. Krizde benim öğrendiğim iki şey var: İki iki daha dört etmiyor. İkincisi, aldığınız hiçbir karar nihai karar değildir.

geçiliyor. Valiliğinin arkasında Paris oteli yıkıldı şeklinde anons geçiliyordu. Emniyette durum iyi değil dediklerinde hemen yukarı çıkıp ceketimi aldım ve dışarıya çıktım. Bu arada şoförle koruma geldi ve şehir merkezine doğru yola çıktım. Çok hızlı çıktık. İlk yaptığım iş; Emniyet Müdürlüğüne ulaşmaya çalıştım. Emniyete gittiğimde herkes emniyeti boşaltmış. Aşağıda, dışarıda tek katlı kulübe var. Orada sadece telsizler var, ben çevreye ulaşmaya çalışıyorum, ancak sonuç alamadık. Van'da artık gözle görünüyor yıkılan binalar. O arada milletvekili Fatih ÇİFTÇİ ile görüştüm. Erciş'te yüzlerce bina yıkık dedi. Sonra Erciş Kaymakamı Ramazan Bey'e ulaştım. Kaymakam Bey, şu ana kadar yirmi, yirmi beş civarında ya da 28 civarında yıkık bina var dedi. Emniyetten sonuç alamadım. Emniyette makam aracı da trafiğin arasında yolda kaldı. Ben emniyetten tepe lambalı emniyet aracıyla İskele Mahallesinden Afet ve Acil Durum Müdürlüğüne geldim.

M. SARI - T. AKSU: Kaçınıcı dakikadır Sayın Valim?

M. KARALOĞLU: Zannediyorum iki buçukta buradaydım. Yani kırk, kırk beş dakikada buradaydım. Tabi emniyete de uğradım, epey zaman geçirdim. Ordayken Emniyet binasına girdim. Arkadaşlar: "Girmeyin efendim, artçı olur." dediler. İçerde gerçekten korktukları kadar bir durum var mıdır diye bir göz gezdirdim. Baktım ki epeyce hasar var, girilmesinde risk var. Ben de artık girin falan demedim.

M. SARI - T. AKSU: Sayın Valim Acil Durum Yönetim Merkezine geldiğinizde burada ne yaptınız?

M. KARALOĞLU: Buraya geldik. Tabi orada bir çaresizlik var. Çaresizliğin birinci sebebi; çevreye ulaşamama çaresizliği. Cep telefonları

o anda tam çalışmıyor. Çok yoğunluk var. Bir de tabii ki Türkiye'de ne kadar televizyon kanalı varsa, benim telefonumu da nasıl o arada bulmuşlarsa, beni arıyorlar. Ben kimseyi düşüremiyorum ve onlara adeta yalvarmakla meşgulüm. Beni meşgul etmeyin, kriz yönetmek zorundayım, şu an en ciddi ulaşım aracı cep telefonu, ne olur beni aramayın, diyorum. Haberin derdinde olan kimsenin, o anda duruma müdahale edecek kişiyi meşgul ettiği ve müdahalenin geciktiğini düşündüğü yok. Ben Valiyi arıyorum; ama Vali çok kritik bir işin üzerinde olabilir hesabını yapmıyor. Aslında bu da, toplum bilinci açısından çok önemli. Böyle bir durumda hiçbir televizyon kanalının, hiçbir muhabirin Valiyi aramaması gerekir.

Buraya gelmeden, yolda, Afet ve Acil Durum Müdürü Cafer Bey aradı. Neredesin dedim. Erciş'e gidiyordum, döndüm, dedi. Depremi yolda araçta yaşamış, dön gel kriz merkezine dedim. Tabi buraya geldik, Başbakanlıkla, İçişleri Müsteşarıyla, Başbakanlık Müsteşarıyla, Başbakan Yardımcısı Beşir Beyle, Başbakanımızla, Sonra Cumhurbaşkanımızla, Meclis Başbakanımızla telefon görüşmemiz oldu. Bu

arada ilçelerden trafikçiyle hangi ilçede, ne kadar sorunumuz var öğrenmeye çalıştık. Bu arada Ankara ile telefon bağlantısını, buradaki merkezi telsiz sistemini kullanarak sağladık. Tabi Erciş'te Kaymakam Beyle bir daha görüştüm. Depremin rengi ortaya çıkmaya başlamıştı. Depremin Erciş'te daha ağır olduğunu, yıkımın daha ağır olduğunu anladık. Kaymakamın tespit ettiği kadarıyla yıkılan bina sayısı 35'i geçti. Buradaki, Van Merkezdeki yıkılan bina sayısının 6 olduğunu, o ana kadar tespit ettik. Buradaki kurtarma ekipleri Van Merkezdeki binalara hemen müdahale ettiler.

M. SARI - T. AKSU: Köylerde müdahale süreci nasıl yürütüldü? Merkezdeki arama-kurtarma ekipleri köylere gidemez miydi? Köylerdeki arama-kurtarma ve müdahalenin jandarma tarafından yürütülmesi önceden planlanmış mıydı?

M. KARALOĞLU: Zaten şöyle oldu: Köylerden ölü var haberleri gelince, kurtarma ekibi gönderelim diye düşündük. Köylerde herkes ölüsünü çıkardı, defnetmeyi bekliyor. Gömmek için savcı bekliyor. Köylerde kurtarma ekibi hiç lazım olmadı.

Hiç öyle bir talep olmadı. Evler tek katlı, kerpiç evler olduğundan vatandaş kendisi müdahale etti. Köylerdeki tek sorun biliyorsunuz, vatandaşımızın, cenazesini hemen gömmek istemesidir. Dolayısıyla da en büyük ihtiyaç, savcı eksikliği oldu. İşte o arada başsavcı ile görüştüm. Köylerdeki vatandaşlar için bir formül oluşturmalarını gerektiğini söyledim. Ya vatandaş gömsün, sonra raporlansın, ya da bir şekilde jandarmaya yetki verilsin şeklinde bir görüşmemiz oldu. Köylerden bize hiç talep olmadı.

Biz jandarmaya bütün köyleri tarayın, hangi köyde yıkık var, kaç ölü var, tespit edin, dedik. Mesela o akşam, Başbakan buradayken, köylerdeki ölü sayısı aşağı yukarı belli olmuştu. Önce 50 küsurdu, sonra 60'a çıktı. O akşam da, köylerin tamamı cenazesini defnetti. Sonra burada Alaköy muhtarını gördüm. Defin için izin almak ve yeterince kefen bulmak için Merkeze gelmişti. Yardım istediğini söylemiş. Yani köyleri otomatik olarak jandarmaya havale ediyorsunuz zaten.

M. SARI - T. AKSU: Sayın Valim afet öncesinde yapılan planlama ne kadar işe yaradı? Ya da kriz anındaki görevlendirme anlayışı, personel bulup görevlendirme, görev dağılımı, o süreçte nasıl işledi?

M. KARALOĞLU: Şimdi biz hiç kriz olmayacak, afet olmayacak gibi yaşıyoruz. Merkeze yapılmış mükemmel bir Afet Müdürlüğü ya da o zaman Sivil Savunma olarak yapılmış, planlanırken bir kriz çıkarsa buradan yönetilsin. İşte bu yapılanmada buraya müdür atadık. Derseniz bu sizin ne kadar zamanınızı aldı, fazla değil. Biz bu işleri itfaiye gibi görüyoruz, ihtiyaç olunca aklımıza geliyor, olmayınca gelmiyor. Öyle bir durum var Türkiye'de. Dünyada

bu işi çok iyi yapan Japonya var, bir kriz yönetmeye hazır. Onlar da geçen seneki tsunamide hiç iyi bir sınav vermediler. Şimdi bizim de vardır, ben hala bakmış değilim o planlara, deprem olduğu anda da aklıma gelmedi, bir işe yarayacağına inanmadım. Biliyorsunuz kâğıtlarda yazılanları; işte afetlerde çadır kentler için çadır kurulacak alanlar tespit edilir. Getirin bakalım dosyalara dedim. Üçte ikisi başka amaçla kullanılan mekânlar çıktı. O dosyaların, planların pek de işe yaramayacağını bildiğim için çok fazla yönelmedim. İşte çadır kentler için, nereye kurulabilir Van ve Erciş'te. Baktık ki, bizi tatmin edecek, işimize yarayacak bilgiler yok.

M. SARI - T. AKSU: Sayın Valim burada Başbakanla birlikte toplantı yapılırken genel bilgilere sahip miydiniz? O anlamda mesela; Vali Yardımcılarına, Kaymakamlara sen şunu yap, sen şunu yap gibi bir iş bölümü yapılmış mıydı?

M. KARALOĞLU: Tam anlamıyla bir görevlendirme yapılmamıştı. Biraz o gece yaptık onu. Çadır gelmeye başladı, çadır sorun olmaya başlayınca bir Vali Yardımcısına, sen git ondan sorumlusun, bir tanesine dedik ki sen gıda depolarını ayarla, yardım depoları ayarla. O görevlendirmeler, kendi Vali Yardımcılarımız arasında oluştu. Araç-gereçle ilgili; özel idare, karayollarına, devlet su işleri müdürlüğüne görevler verildi. O gece görevlendirmeler yapıldı. Görevlendirmeyi neye göre yapıyorsun? O gece çıkan soruna göre yapıyorsun. Böyle bir plan dahilinde görevlendirmeden ziyade, o anda karşılaştığınız sorunu çözmek için görevlendirme yapıyorsunuz. O görevlendirmeler yapıldı. Artık burada yavaş yavaş ekipler oluştu. Arkadaşlar sen şuraya bak denilmeye başlandı, Başbakan gittikten sonra oldu.

M. SARI - T. AKSU: Orada bilgi yoksunluğundan kaynaklı sorun yaşanıyor mu?

M. KARALOĞLU: Tabi şöyle bilgi yoksunluğu manzarası ortadaydı. Erciş'te 60-70 bina diye biliyorduk Başbakanla konuşurken. Erciş'ten dönerken 84-85 bina olduğunu öğrenmiştik. Van'da 6 bina sonra burası 5'e düştü. Bir tanesinin boş bina olduğu anlaşıldı. Aşağı yukarı 90 binanın yıkık olduğunu Başbakanımız buradayken biliyorduk. Tabi bu arada telefonlar düzeldi, gecenin geç vakitlerine doğru cep telefonları kullanılmaya başlandı. Bizim Erciş'le irtibatlarımız şöyle oldu. Ağrı Valisi Erciş'e geldi, orada kendi ekibiyle ve Vali Yardımcılarıyla çalışmaya başladı. Oradan daha net bilgiler alınabildi. Bizim en büyük sıkıntımız, hastanelerle ilgiliydi. Ben buraya geldikten 15-20 dakika sonra, bizim fakülte dekanı Ahmet Hoca, biz ne yapacağız, hastanenin bir bölümünü boşaltmış durumdayız, hastaların hepsi bahçede, biz ne yapacağız diye telaşla soruyordu. Oradan Bölge Hastanesini aradım. Bölge Hastanesi Başhekimi aynı şekilde, bütün hastalar bahçede, hastaneyi kullanmamız mümkün değil, bahçede bir şeyler yapabiliriz dedi. Tabii ki önceliğimiz, kurtarma ve sağlık ekibi gelmesi yönündeydi. Çünkü hastaneye çok sayıda yaralı geliyor, onun bilgileri geliyor, ama hastaneye o insanların o andaki psikolojiyle girmesi mümkün değil. O arada hastanenin bahçesinde müdahalelerin yapılabildiğini tespit ettik. Ahmet Hocaya aynı yöntemi uygulamasını söyledik. Tabi herkes buradan bir şey bekliyor, tıp fakültesini öyle bir şey olursa ne yaparız diye bir planlaması yok. Başbakanla hastaneler gezildi. Tabi o arada hastanedeki yapının taşıyıcılarında herhangi bir sorun olmadığı, yapısal bir sorun olmadığı, ameliyathalının yapılabileceği, yoğun bakımlar-

da tüp kullanılabileceğini gördük ve hastaneyi kullanmaya başladık. Depremden dört beş saat sonra, Bölge Araştırma Hastanesini kullanmaya başladık. Sağlık Bakanı geldikten sonra servisler de kullanılmaya başlandı. Sağlık Bakanı kendisi de cesaretlendirdi doktorları, sonra Başbakanla gittiğimizde hastalar servislerdeydi. Çok ciddi bir sorun yoktu hastanede ilk depremde, ikinci, üçüncü depremde yıkılan tavanlar yerindeydi. Sadece avize parçaları yerdeydi. Hastane kullanılıyordu ve çok işimize yarıyordu. Tıp fakültesinin doktorlarını oraya transfer ettik, orada ciddi ameliyatlara yapılıyordu. Başbakanla oraya gittiğimiz zaman hastalar sıraya konmuştu, sağlık sistemi gayet iyi işliyordu. Ambulans uçaklar, askeri helikopterler ağır hastaları sürekli şehir dışına sevk ediyordu. Bölge Araştırma Hastanesinin varlığı, depremde çok işe yaradı oldu.

M. SARI - T. AKSU: Sayın Valim krizi yönetirken birinci günden sonra durum biraz netleşti. Birinci günden itibaren krizi yönetmede nasıl bir yöntem izlediniz? Çünkü biliyoruz ki, bir bakan gitmeden diğer bakan geldi. Öyle bir trafik oldu. Burada koordinasyon yapma zamanı bulabildiniz mi? O süreci nasıl yönettiniz?

M. KARALOĞLU: Şimdi bana sorular ki; yeni bir depreme yakalansanız nasıl davranırsınız? Şunu Başbakan'dan da rica ederim, ilk 72 saat için kimsenin afet bölgesine ziyaret amaçlı gelmemesi iyi olur. O kritik dönem için, enkazdan canlı çıkarmak için, iş yapacaklar gelsin. Kurtarma ekipleri, sağlık, lojistik ekipleri gelsin. AFAD'a bakan Başbakan Yardımcısının başkanlığında hemen kriz merkezi oluştursunlar. Ki böyle bir çalışma yapıldı. Sürekli onlarla telefonlaştık. Mesela kriz merkezinin başında dursun, oradan

benim ihtiyaçlarımı karşılasın. İlk 72 saat buraya gelmesin veya mutlaka geleceksen, bakan düzeyinde değil, bakanlıkların müsteşar yardımcısı düzeyinde ya da genel müdür düzeyinde insanlar gelsinler. İcracı insanlar gelsin, genel müdür veya müsteşar bile gelmesin. Her bakanlığın işlerini koordine etmesi için icracı genel müdürleri veya müsteşar yardımcılarını gelsin. Çünkü genel müdür, müsteşar gelse bile alttaki adam kendi işini yapamıyor. Onu memnun edeceğim, ona görüneceğim diyor.

Şimdi tabi Van depremi, büyük bir depremdi. Hükümetin, Başbakanın depremin henüz 5'inci saatinde Van'da olmaları önemliydi. Türkiye'nin geldiği nokta açısından önemliydi. Halka psikolojik des-

tek açısından çok önemliydi. Hükümetin, devletin, milletin bölge insanına sahip çıkması açısından çok önemliydi. Aslında çok güzeldi. Dört beş bakanla kriz yönetmeye çalıştık. Onun zorlukları oldu tabi. Benim açımdan zorlukları oldu tabi. Her bakan iyi niyetle burada bulundular. Sağlık Bakanı adeta il müdürlüğü yaptı. Bu inkâr edilemez, görmemezlik edilemez. Tarım Bakanı köy köy gezdi, ahır ahır gezdi. Bunlar işte bir yönüyle baktığınız zaman, siyasi olarak baktığınız zaman Türkiye'nin hizmet anlayışı açısından olumlu gelişmeler. Diğer taraftan işi koordine eden insanlar için sorumluluk alanları var. O ilk 72 saatte bölgeyi uzaktan koordine etmek lazım. Buranın taleplerini çok hızlı bir şekilde karşılamak lazım. Ona odaklanmak lazım. Siz plan-

Foto: Yasin KÜÇÜK / Erciş 2011

lamanızı neye göre yapmaya başladınız, buraya destek lazım. Şimdi krizde şu var, krizde benim öğrendiğim iki şey var: İki iki daha dört etmiyor. İkincisi de aldığınız hiçbir karar nihai karar değildir. Yani krizi yönetirken şöyle bir karar aldım. Herkes buna uyacak kardeşim. Şimdi biz o akşam çadırlar geldi, çadır dağıtımını başladı. Erciş'e geldi, Ağrı Valisi Ali Bey ile telefonlaştık, kesinlikle ferdi çadır dağıtılmayacak, çadır kentler oluşturacağız, dedik. Ben gitmeden evvel çadır kentler nereye kurulabilir diye karar verdik. Çadır kentleri kuracağız, vatandaş çadır kente alacağız. Bireysel çadır vermeyeceğiz. Bu, bir karar ve bu kararı Başbakanımızın yanında telefonla, araçta Ali Bey ile istişare ettim ve Ben Van'da ilgili Yardımcım Zafer Bey'e talimat verdim. Kesinlikle ferdi çadır vermeyeceğiz, dedim. Sonra Başbakanı uğurladık. Erciş'ten bir haber geldi, orada bırakılan bakan arkadaşlar, İçişleri ve Kalkınma Bakanımız, ferdi çadır dağıtmaya karar vermişler. Onlar, orada bıraktığımız Vali arkadaşımızla mutaba-

kata varmışlar ve ferdi çadır dağıtılmaya başlanmış. Orada dağıtmak, burada dağıtmamak olmaz. Eşit davranmamız lazım, bizim burada da vermeye başladık. Başbakanla kesin bir karar almıştım, kesinlikle ferdi çadır dağıtılmayacak. Bu kararı uygulayabilseydim, o ikinci, üçüncü gün yaşanan kargaşa, çadır yağmalamaları, o on bin kişinin DSİ'nin önünde birikmeleri, birbirini ezmeleri, linç etme girişimi olmayacaktı. Ama uygulayamadım, aldığım kararı uygulayamadım. Gece Başbakanı uğurladıktan sonra Beşir Beyle konuştuk, böyle bir şey olmuş siz de öyle davranın artık, dedi. Biz öyle davrandık ve orada en büyük hatayı yaptık. Ona mecburduk, ona hata da denmez, dışarıda bilmem eksi kaç derece soğuk var, vatandaşın senin çadır kentini bekleyecek hali yok, çünkü panik var, vatandaş da sokakta kalmış, hava soğuk, vatandaş en hızlı bir şekilde çadıra ulaşmak telaşında, sizin o anda elinizde öyle bir şey yok. Çadır gelmeye başladı. En büyük kargo uçağı ile gelen çadır sayısı

400, en büyüğünden bir kamyon-da, bir tırda 60 çadır gelmiş. Yani Ankara'da, İstanbul'da, İzmir'de, Elazığ'da çadır olmaz tabi. İlk çadır, Muş'tan 6 saatte geldi. Muş'ta 150-200 çadır varmış, 6 saat sonra Van'a ulaşabildi. Çadırı bulacaksın, kamyonu bulacaksın, onu yükleyeceksin, yola çıkacaksın, geleceksin, bunlar önemli. Yani orada aldığınız kararları uygulayamıyorsunuz. Bu sefer yeni duruma karar vermek zorunda kalıyorsunuz. Yani iki ay oldu, yine aynı şeyleri yapıyoruz ve böyle de devam edecektir. Şu kararı aldık, şöyle bir şey dedik, bunu sonuna kadar götürmüyorsunuz. Çünkü koşullar değişiyor, bugün hava güneşli, bugün sorun yok, yarın eksi beş derecede, kar yağışında sorun olacak, o soruna göre de tedbir alınacak. Mesela bizim çadırla ilgili üç beş gün içerisinde on tane karar değiştirdim. Önce ferdi dağıtılalım, sonra DSİ'ye gelsin öyle dağıtılalım dedik olmadı, havaalanında dağıtılalım dedik olmadı, bir sürü şey denedik ve hiç birisinden istediğimiz sonucu alamadık. Yani hiçbir aldığımız karardan tatmin olmadık. Bunun sebepleri var; sosyolojik sebepleri var, lojistik sebepleri var, bir sürü sebep var. Aldığımız hiçbir karar ne bizi tatmin etti, ne de vatandaşı. İki ay geçti, vatandaş sorsanız, inanın çadır konusunda memnun değil, biz de memnun değiliz.

M. SARI - T. AKSU: Afette, depremde Sayın Valim, en kötüsüne hazır olmak gerekiyor, en kötüsü kış, en kötüsü bütün kenti etkileyen afet, daha önceden buna ilişkin bir hazırlık olmayınca herhalde tam böyle bir şey oluyor.

M. KARALOĞLU: Tabi Van depremi diğer depremlerle mukayese ediliyor, işte Marmara depremi bilmem ne deniyor. Marmara depreminin Van depreminden ağır tarafları var, ölü sayısına bakarsanız, yıkılan binasına bakarsanız, Marmara dep-

remi daha büyük bir depremdir. Ama etkilediği alanın genişliğine bakarsanız, etkilenen birim yerleşim alanına bakarsanız, dağınıklığına bakarsanız, Van depremi Marmara depreminden daha ağır bir depremdir. Yönetilmesi daha ağır bir depremdir. Biz bunu da çok fazla anlatamadık. Yani biz 187 ayrı köyde, iki ayrı merkezde bu işi yönetmeye çalıştık. Bu köylerin içlerinde iki yüz nüfusu olan da var, üç bin nüfusu olan da var.

M. SARI - T. AKSU: Arama - kurtarma çalışmalarının geçmiş afetlere göre nasıl değerlendiriyorsunuz?

M. KARALOĞLU: Bence arama-kurtarma açısından Türkiye ciddi bir yere gelmiş. Profesyonel olarak ciddi bir yere gelmiş. Sadece devlet kurumları değil, sivil toplumu da, mahalli idareleri de, işte kamu kurumu olarak, sivil savunma kurtarma ekipleri, askerinin, jandarmanın, emniyetin kurtarma ekipleri olarak Türkiye ciddi bir yere gelmiş arama kurtarmada. Belki dünya da bu işi iyi yapan ülkelerden birisi haline gelmiş. Yani bu depremde sağlıkta ve arama kurtarma da sorun yaşanmadığını söyleyebilirim. Ama şu yıkılan bina sayısı 91 değil de, 391 olsaydı, 591 olsaydı sorun yaşanmaz mıydı? Yaşanırdı. Ha orada bizim hazırlığımız yetmezdi, bu normaldir. Siz bir ölçeğe göre hazırlık yaparsınız. Bir şehir yıkılacakmış gibi hazırlığınız olamazdı. O zaman uluslararası yardıma ihtiyaç duymadık. Arama kurtarmada ihtiyaç duymadık. Biraz daha büyük olsaydı çağrı yapılacaktı, uluslararası kurtarma ekipleri gelecekti.

M. SARI - T. AKSU: Sayın Valim; depremin üzerinden iki ay geçti. Burada en fazla şu konuda zorlandık, şu zorlukla karşılaştım, canınızı sıkın ya da açmaz olarak gördüğünüz konular nelerdi? Genelde siz rahat yönetim ser-

gilersiniz, stres yapmıyorsunuz. Şahsınızın rahatsız olduğu, süreci yönetmekte zorlandığınız dönemler oldu mu?

M. KARALOĞLU: Şimdi burada Van depremini değerlendirirken bölge koşullarından, bölgenin sosyolojik koşullarını soyutlayarak değerlendiremezsiniz. Biz depremi Van'da yaşadık. Van'da zaten birçok sorunumuz vardı; toplumsal sorunlarımız vardı, sosyal sorunlarımız vardı, üzerine depremi yaşadık. Aslında bizi tabii ki depremin kendisi, krizin yönetilmesini zorladı. Önceki sorunların da depremle birleşmesiyle ortaya çıkan sorunlar da bizi çok zorladı. Nedir bunlar? Mesela; şimdi kriz yönetim merkezinin en önemli unsuru belediyelerdir. Doğru mu? Yani kriz yönetiminin başında valiler olsa ve ikinci sırada garnizon komutanı sayılsa da en etkin unsur olarak belediyelerin olması gerekir. İşin doğası odur zaten. Çünkü zaten teknik eleman, teknik araç-gereç, şehri bilme yönüyle belediyenin etkin olması lazım. Afet de patronajı Vali yapsa da, kriz yönetimin en etkin bölümünü belediyenin yapması lazım. Toplumu yatıştıracak olan belediyedir. Burada en büyük eksikliğimiz belediyesiz kriz yönetmemiz oldu. Kamuoyuna konu şöyle algılatırıldı maalesef. Türkiye'de böyle fildişi kulesinde oturup Türkiye'yi yönetmeye çalışan gazeteciler de öyle zannettiler. Sanki vali, valilik belediye ile çalışmak istemediği için belediye bu kriz yönetiminin içinde bu kadar etkin olamadı, algısını yaratılar. Karşı taraf yarattı, başarısızlıklarını, kendi becerisizliklerini böyle lanse ettiler. Şimdi kriz merkezi oluşurken herkesin görevi belli mi, orada kimler olacağı belli mi, ikinci çağrıya gerek var mı? Yani depremin oluşu çağrıdır. Bunun başka çağrısı olur mu? Van'ı 7.2 ile sallamış Rabbim. Toplanın diye çağrı o. Biz burada sürekli total-

dık, hala totalız burada. Erciş de total, işin enterasan tarafı. Orada da belediyenin binası yıkıldı. Erciş'te belediye bir türlü toparlanıp kendisini işin parçası haline getiremedi. Erciş'te de getiremedi. Burada öyle bir dertleri olmadı. Biz hep belediyesiz total olarak krizi yönetmeye devam ediyoruz. Güçlü bir belediye olsaydı, kentine sahip çıkan, kentlisine sahip çıkan belediye olsaydı, biz bugün yorulduğumuzun yüzde ellisi kadar yorulmuş olacaktık. Ama biz hiç bir şeyi pas edemedik. Hiçbir sorumluluğu, hiçbir işi başka bir kuruma pas edip de, biz bu işi pas ettik de arkamıza dönüp bakmamamız lazım diyemedik. Hala diyemiyoruz. Van'daki afet, az önce dediğim bu kriz Van'da oldu. Kocaeli'de olsa başka yönetilirdi, Afyon'da, Kütahya'da olsa başka. Burası Van. Buranın bölgesel sorunları var, sosyal sorunları var, kültürel sorunları var, biz bunlar içinde krizi yönetmeye çalıştık.

M. SARI - T. AKSU: İkinci depremden sonra deprem statik yapıdan dinamik bir yapıya geçti. Bu durumu nasıl değerlendiriyorsunuz?

M. KARALOĞLU: İkinci deprem olmasaydı, biz çoktan normalleşmiştik. 14 Kasım'da okulları açıyorduk. 9 Kasım gecesi deprem olduğunda, okulların tamirati, badanası bile bitmişti. Tabi ikinci zorluk da, bu artışların sürekli devam etmesi ve her artışından sonra vatandaşın psikolojik olarak en başa dönmeydi. İkinci depremin, birinci depreme göre vatandaş daha fazla etkilemiş olması, vatandaşın birinci depreme göre psikolojik olarak korkularının artırması bu krizi yönetmede en büyük zorluğumuzdu.

Bir de şöyle oldu, artık birinci depremden sonraki ataklığımız kalmadı. İkinci depremden sonra gerekli gereksiz, bilgili bilgisiz, söylediğimiz söylemediğimiz bir çok şey üzerin-

den spekülasyon yapıldı ki, artık biz kentin idarecisi olarak halkı teskin edecek şeyleri de söyleyemez duruma geldik. Ve birinci depremden sonra Anadolu Ajansı'na aynen şunu söylemişim, tarif etmişim. Kırk defa dinledim. "Evinizde, boyanızda çizik dahi yoksa, az hasarlıysa geçin evinizde oturun, ama ağır hasarlıysa, kullanılamaz dendiye kesinlikle girmeyin." Bir idareci bundan başka ne söyleyebilir? Biz bunu söyledik diye ikinci depremde yıkılan otellerin faturası da bize kesildi. Bu fatu-
raya göre ölenler bizim yüzümüzden ölmüş oldu yani. Birileri istifamızı istedi. Türkiye'de bir sürü adam, bu yönde yazdı, bilmem ne yaptı. Bu kentte 600.000 insan yaşıyor. Birileri için 600.000 insana evinize girmeyin demek en kolay iştir. Ha o zaman 600.000 insanı koyacak çadırı iki günde teslim ederseniz sorun olmaz. Girmeyin dersiniz böyle bir şansınız var mı? Türkiye'nin ya da herhangi bir ülkenin böyle bir şansı yok. Kış ayı, eksi beş derece soğuk var. Çadır veremiyorsunuz, başka bir imkânınız yok, ne diyeceksiniz? Evinizde hasar yoksa evinize girin

dersiniz idareci olarak. Ne diyecek yani, hasarlı olan yerlere de girin denmemiş. Tabi bu artçıların sürekli devam etmesi krizi yönetmeyi zorladı. Vatandaşla oturup sağlıklı diyalog kurmayı zorlaştırdı. Bir de her şeyden siyasi sonuç çıkaran kesim var. Her şeyden, iyiden, kötünden, depremden, yıkıntıdan, her şeyden siyasi sonuç çıkaran bir gurup var. Hiçbir iş yapmıyor, sokakta bunun peşinde koşan bir ekip var.

M. SARI - T. AKSU: Böyle bir afeti tekrar yaşasanız neleri yapar, neleri yapmazdınız?

M. KARALOĞLU: Allah tekrar böyle bir şey göstermesin de, yaşatmasın da, Temel'in dediği gibi "Ben yapacağımı biliyorum o zaman."

M. SARI - T. AKSU: Ne yaparsınız Sayın Valim?

M. KARALOĞLU: Arkadaşlar! Biz idareci olarak bu depreme veya krize hazırlık kısmını daha iyi yapabiliriz. Mesela, biz belediyede iken buna çok kafa yoruyorduk.

Zaman zaman kendi kendime söylenirdim, hanıma da derdim. Ya bu bizim Çaldıran birinci derece deprem bölgesi. Allah göstermesin de bir iş çıkarmasın diye, söyler durum ama bunun gereği konusunda, ne yapılabilir noktasında; devlet içerisinde bu işi yapan bir kurum var, ne güzel, AFAD var, herhalde onlar yapıyor diye düşünüyorsunuz. Ama benim işimdir, onu benim planlamam lazım. O risk analizini, risk yönetimini benim yapmam lazım.

Bence deprem olduktan sonra neyi ilk yapardınız diye sormak yerine, deprem olmadan önce ne yapardınız sorusu daha doğru olurdu. Bence her ilin, taşıdığı riske göre az veya çok afete hazırlıklı olması lazım. Şöyle bir şey tabii, hiç kimse Van'ın, özellikle Van Merkezinin depremselliğini konuşmuyordu. Herkes Çaldıran'ı, Muradiye'yi benim gibi söylüyordu da, ama Van merkezinin bu kadar depremselliğini kimse söylemedi, yazmadı, konuşmadı. O, sadece Vali olarak benim değil, Türkiye'nin sorunu,

bu işle ilgilenen hocaların sorunu aslında.

Şimdi adam diyor ki, hayalet fay! Hayalet fay olur mu? İncelemesen hayalet olur tabi. Koca koca profesörler Van gölünde bir sürü hayalet fay var diyorlar, gelip arazide çalışmazsan hayalet olur tabi. Bilmediğim bulmadığım şey hayalet olur. Onun için deprem olduktan sonra değil, daha çok deprem olmadan önce yapılması gerekenlerin yapılması lazım. Her büyük şehrin afetle ilgili, afet yönetimi ile ilgili az veya çok bir planları vardır. Batıya gittikçe veya Kocaeli, Sakarya gibi yerlerde plan ve hazırlıklar biraz daha iyi. Belki de onlar depremi yeni yaşamışlar, onun etkisi vardır. İstanbul sürekli tedirgin, orada bir hazırlık var. Ama artık Anadolu'da, Türkiye'de risk olmayan yer yok.

M. SARI - T. AKSU: Van'da belediyenin işin içinde olmaması vatandaşta önemli bir tepki oluşturmadı. Böyle bir afet İstanbul'da ya da batıda olsa vatandaşın tepkisi doğrudan belediyeye olurdu. Ancak burada belediyenin afette çok etkin olmamasına vatandaş önemli bir tepki göstermedi. Kamuoyu da, belediye afette niçin yok demedi. Devlet, valilik nerede diye sordu. Kamuoyu durumu niçin böyle algıladı?

M. KARALOĞLU: Bu deprem Van'da oldu; vurgum bundan dolayıdır. Burada sosyolojik yapı, toplumsal yapı, siyasi algı, bilmem ne ne, hepsi diğer yerlerden farklı. Bir sürü sorunun üzerine deprem sorunu geliyor. Sizin zaten kenti yönetirken zorluklarınız var. Üzerine deprem geldi, zorluk oldu, o zorluğu yönetirsiniz. Saydığınız sorunlar da bitmiyor. Girin sokağa, girin çadır kente, girin konteynir kente, size sorununun anlatmak için kuyruğa giren on vatandaşın 9'unun sorunu, deprem öncesi sorundur. Vatandaş

size deprem öncesinde de var olan sorununu anlatıyor ve bütün sorunlarının depremle birlikte hemen çözümlmesini istiyor.

M. SARI - T. AKSU: Sayın Valim; iki aylık yoğunluk ve yönetim sonrasında tek bir cümle ile duygunuzu ifade etmek isterseniz bu süreci nasıl ifade ederdiniz?

M. KARALOĞLU: Evet, şimdi bende bıraktığı duygu şu: Van'da depreme yakalanmaktan, burada olmaktan kendi adına hayıflanana birisi değilim. Bunu bir şans olarak da görüyorum. Bir nimet gibi de görüyorum. Böyle zor bir dönemde, zor bir görevi Rabbim bana nasip ettiğine göre, Rabbimin bir bildiği vardır diye düşünüyorum. Onu hiç dert etmiyorum. Geçen gün bir bakan aradı, "çok yoruldu, sen söyleyemiyorsundur, ben söyleyeyim de seni oradan alsınlar" diye. İyi niyetle aradı. Dedim; efendim benim öyle bir derdim yoktur. Takdiridir, uygulanırsa ona itirazımız olmaz da, beni alsınlar diye bir beklentim yok. Şu anda beceremediğimi varsayıyorsanız alın zaten, kimseye zulmetmeyin, ama yok beceriyorum da yoruldum diyorsanız da, bırakın ben devam edeyim dedim. Bir müddet daha götüreyim bu işi. Bu işe biraz öyle bakıyorum ben. Belki herkese nasip olmayacak bir iş olarak görüyorum. Zor bir iş, zor bir zaman, zor bir süreç, yoruluyoruz. Zaman zaman patlama noktasına geldiğimiz oluyor. Mesela; ilk on beş gün çok kötü zamanlarımız oldu. Eşime, dostuma, birilerine patladığımız zamanlar da oldu, yaşandı bunlar. Ama hiçbir zaman. "Tüh bee! Ben niye buradayım?" şeklinde söylendiğim olmadı. Bir rahmet olarak da görüyorum.

Bir de şöyle bakıyorum: Deprem olan illere baktığımız zaman; deprem yaşamış kentlerin hiçbirisinde, deprem sonrası, öncesinden daha

kötü olmamıştır. Deprem de öyle bir tarafı var. Keşke ölüm olmasaydı? Allah rahmet etsin, onu geri getiremiyorsunuz da, onun dışında kentler daha iyiye gitmiş. Kentler depremi fırsata çevirmiş, bugüne kadar yapamadığınız birçok şeyi depremle beraber yapar olmuştunuz. Baktığınızda, Sakarya'da, Kocaeli'de, Gölcük'te görürsünüz. Dünyada diğer kentlere baktığınızda da bu durumu görürsünüz. Van'da da bu deprem fırsata çevrilebilir. Türkiye için bile fırsat diyebiliriz. Mesela; Van depreminden sonra, Sayın Başbakanın çıkıp, seçime de mal olsa, siyasi hayatımı da mal olsa, yıkılması gereken binaları yıkaçım demesi Van depreminden sonradır. Van depremi olmasa bu kadar erken harekete geçilmeyecekti.

M. SARI - T. AKSU: Sayın Valim; tartışılan bir konu var, afet olan yerde kriz valisi ya da yönetim değişikliği yapılması konusunda, siz ne düşünüyorsunuz?

M. KARALOĞLU: Ben ona katılmıyorum. O tehlikeli bir iş. Emniyet Müdürünü değiştirelim diye kaç defa Emniyet Genel Müdürü beni aradı, ben kabul etmedim. Adam, bu kente yeni gelecek, kenti ancak 5 ayda tanır. Emniyet müdürünü rahatlat. Gönder bir hafta gitsin, dirlensin, altına adam ver, ama burada dursun. Milli Eğitim Müdürünü almak istediler, ona direndim. Dursun adam burada. Yeni gelecek adam, başka bir krizle gelecek. Bence: "Vali depremi yaşamış, valiyi alalım, kriz valisi atayalım." şeklindeki uygulamanın kendisi kriz. Bunun yerine valinin altını destekle kardeşim. Valinin altına istediği kadar adam gönder, mülki idare amiri gönder, emniyetini destekle, onu rahatlatacak işler yap. Bence doğrusu bu.

M. SARI - T. AKSU: Teşekkür ederiz.